

Vstopanje v Evropsko zvezo in evropeizacija Evropejcev

Pogled kristjana laika na širitev Evrope

Končno smo dočakali dan, ko prestopamo prag v družino evropskih narodov, ki že dolgo žive v svetu, ki je varen, svoboden, demokratičen, pravno urejen in ki je hkrati seveda tudi področje relativno visokega materialnega blagostanja. Leta nazaj, še v stari skupni državi in v režimu enoumja smo na to Evropo gledali kot na ideal, na obljubljeni deželo, kamor bi radi prišli in ki je bila zaradi različnih omejitev, tabujev, vcepljenih preesodkov in nasilja zelo daleč, skorajda nedosegljiv sen. To je bil pogled iz kletke, ki nas je fizično utesnjevala, če bolj pa je utesnjevala našega duha, naše misli, kjer je bila svoboda govora omejena in vsa politika in vse javno delovanje vnaprej predpisano, skrbno dozirano in preverjeno. Sedaj, po več kot desetletju življenja v svobodni in samostojni lastni državi in ko prestopamo prag v "obljubljeno" Evropo, pa imamo seveda nekoliko drugačen pogled na to "novo razširjeno" domovino Evropo. Čeprav kletke že davno ni več, moramo poskrbeti, da to ne bo pogled duha uklenjenega v fiktivno kletko, v kletkov starih stereotipov, klišejev, strahov.

Ta novi pogled od blizu seveda ne more in ne sme biti več idealiziran, ampak stvaren in kritičen. Evropa je že zaradi same širitve sredi evolucije, v procesa iskanja optimalne ureditve obvladovanja notranjih problemov, ki imajo tudi često močne centrifugalne sile, ki ogrožajo njen obstoj, jo delajo neučinkovito pri reševanju zunanjepolitičnih, varnostnih in obrambnih problemov in jo slabijo

navzven. Soočena je s problemi, ki jih prinaša globalizacija in bo hočeš nočeš morala pričeti bolj intenzivno sodelovati z njeno bližnjo in daljno okolico pri reševanju teh problemov. Evropa ne more biti več izoliran otok sreče v svetu, ki je nesrečen, ki živi v revščini in predstavlja nevaren kaos. Navzven bo morala postati odgovorna in upoštevanja vredna sila. Evropa je predolgo živela pod varnim okriljem močnih ZDA, ki so postale še močnejše. Evropa pač odrašča in vsak patronat postane enkrat odveč, škodljiv. To seveda pa ne pomeni, da mora Evropa postati rival ZDA. Nasprotno, samo v enakovrednem partnerstvu z ZDA lahko pričakujemo uspešno reševanje globalnih svetovnih izzivov. Določena prisotnost ZDA v Evropi bo še vedno dobrodošla, take so pač naše zgodovinske izkušnje, obenem pa tudi prisotnost in več Evrope v Ameriki lahko prinese marsikaj dobrega. Z vstopom v evroatlantsko zaveznitvo (NATO) se bomo tesno povezali tudi s Kanado in ZDA, ki je trenutno nesporno najmočnejša in najvplivnejša država na svetu. Preko zaveznitva NATO bomo na varnostnem področju v smislu posplošene varnosti posredno sodelovali tudi z Rusijo in Ukrajino, z osrčjem Azije.

Od nas samih je sedaj odvisno ali bomo prestopili prag in postali del varne, svobodne, demokratične in pravno varne Evrope, del urejenega sveta, izven področja negotovega, nepredvidljivega in kaotičnega. Od nas samih bo odvisno, kako se bomo v tem urejenem svetu znašli, kako bomo postali prepoz-

navni, kako se bomo v njem uveljavili in tvor-no prispevali k skupnim naporom, da bo to področje še naprej ostalo področje reda, varnosti in blaginje. Še več, da se bo širilo naprej na vzhod in na jug, najprej morda kar k našim sosedom na jugovzhodu. To širitev ali hkrati tudi obnovo Evrope lahko obravnavamo kot proces nove evropeizacije, kot kristalizacijo ali fazno spremembo v smislu širjenja tistih vrednot, na katerih sloni sedanja urejena Evropa, širjenja navzven in tudi navznoter, v našo zavest in naša srca. Zavedati se pa moramo, da ne vstopamo v idealen svet, svet brez napak in problemov. Problemi, pred katerimi stoji Evropa postajajo tudi naši in reševati jih bomo morali skupaj. Obenem so nekateri naši problemi lahko tudi problemi Evrope. Umestno je, da si predstavimo samo nekaj tistih, ki so lahko najbolj usodni za naš obstoj in obstoj Evrope in napredek vseh nas. Ti bodo zahtevali reševanje na dolgi rok in tu bomo morali tudi mi marsikaj postoriti pri nas v Sloveniji, v nas samih.

Enostavno in v enem stavku se ne da opredeliti, kaj je Evropa, kaj je evropsko, kaj je evropska kultura, znanost, kdo je Evropejec. Že sam geografski pojem Evropa je nekako zamegljen, predvsem tam Vzhodu, na Kavkazu, Uralu. Odtenkov v pojmi Evropejec, evropski je pač toliko, kolikor je različnih narodov ali držav na tem kontinentu, vsak z svojo zgodovinsko evolucijo, državnostjo, svojo identiteto, svojo kulturo in tradicijo. Vsak narod, in vsaka država ima tudi svoj pogled na Evropo, svoje interese in svoje vizije za lasten razvoj, na lastno umestitev in razvoj celote. Današnja Evropo, kot področja svobode, humanizma, demokracije, reda in s tem tudi miru, varnosti, in blagostanja lahko gledamo kot na spekter sicer različnih interesov, vizij razvoja in pogledov na lastno prihodnost vsakega dela posebej in na prihodnost Evrope kot celote, ki pa vendarle imajo vsi neko skupno podstat, ki usmerja trajen razvoj za skupno

dobro. Ta osnova, temelj Evrope, so ljubezen do bližnjega, spoštovanje življenja, pravičnost. To je tudi bistvo sporočila Sv. Očeta Janeza Pavla II. o temeljih združene Evrope, ki ga je podal lani na študijskem srečanju urada rimskega vikariata za univerzitetno pastoralo v sodelovanju s komisijo škofovskih konferenc pri EZ in Zvezo katoliških univerz Evrope.

V prispodobni lahko torej vidimo Evropo kot mozaik iz različno velikih kamenčkov, različnih odtenkov, vsak je pomemben, nekateri, ni nujno, da so to večji, pa so bolj vidni. Ve-zivo tega mozaika, podlaga, v katero so v gra-jeni posamezni kamenčki, pa so krščanske vrednote: ljubezen, ljubezen do življenja, lju-bezen do bližnjega, do drugače mislečega, do sovražnika, odpuščanje in pravičnost. To so naša dediščina judovsko-krščanskega vero-vanja, rimskega prava in starogrške modrosti in vedenja o ureditvi države-demosu. Ta naš mozaik stoji in pade glede na to, kako trd-na in obstojna je ta podlaga, povsod in ob vsa-kem času. Prestati mora vse preizkušnje, ki jih prinašata čas in razvoj. Prestati mora iz-zive globalizacije. Še več, sijaj vsakega ka-menčka zbledi, če te vrednote niso prisotne. Odsotnot ali pomanjkanje spoštovanja teh vrednot pri samih snovalcih, graditeljih in vzdrževalcih mozaika lahko povzroči, da bo mozaik manjši, morda bolj kratkega veka, morda nezanimiv za tiste, ki naj bi jih nav-dušil in pritegnil ali celo to, da ga sploh ne bo. Gre univerzalno vezivo sobivanja med ljudmi, med skupinami različnih veroizpo-vedi, filozofskih ali političnih prepričanj in tudi sobivanja narodov.

Ta mozaik postane jasen in predstavljaljiv kot celota, če ga gledamo od daleč, na pri-mer iz Amerike, ali Azije. Če gledamo od bli-zu, vidimo meje med kamenčki. Dobro bi bilo, da bi bile te meje čim manj opazne tudi od blizu, da bi nekoč popolnoma izginile. Že-limo si, da bi izdelava evropskega mozaika

uspela, da ne bi pri gradnji iz njega popadali drobni delci, ki mu dajejo pestrost in želimo si, da bi prav ti zasijali v vsem sijju. Da bi se jih dalo razpoznati že od daleč in da bi vsak posameznik lahko takoj prepoznal svoj del in rekel, da tu pa je nekaj mojega, tu sem pa tudi jaz pomagal ustvarjati.

Seveda ni dovolj, da samo deklarativno osvojimo te skupne osnovne vrednote. Treba jih je udejanjati, vsak dan in povsod. To je težka naloga, za posameznika, še posebej za javne delavce, za politike, državnike. Stereotipi zavržene pretekle ideologije in masovne indoktrinacije, pra-strahovi zaradi preteklega nasilja, egoizem osebnih ali klanovskih interesov so ovira pri gradnji evropskega mozaika. Težka, a odgovorna naloga je biti kristjan, ne samo v cerkvi ali doma, ampak tudi na javnem mestu, v službah, v šolah, v medijih, v politiki. Težka naloga za kristjana, kaj šele za neverujočega, obremenjega s predsodki iz nedavne preteklosti. To zahteva seveda trdno držo, pokončno hrbtenico, malo več poguma za javno konfrontacijo s tistimi, ki zaradi lastnih sebičnih interesov zavračajo ali sprevračajo vse, kar izhaja iz univerzalnih, krščanskih vrednot, morda samo zato ker se imenujejo krščanske. Pogojni refleks strahu pred javnim nastopanjem in osebnim izpostavljanjem svojih stališč v sedanjem času ni več razumljiv, ni opravičljiv. V času brutalnega ideološkega nasilja nad drugače mislečimi in predvsem vernimi je bil tak strah še razumljiv, ker je pač omogočal golo preživetje, v današnjem času pa je postal samouničujoč.

“Evropeizacijo” moramo torej izvajati najprej pri nas samih, pri kristjanih, zadeva pa seveda vse nas, ki si želimo svobodne, neodvisne, demokratične, urejene in uspešne domovine Slovenije. Biti Evropejec v smislu moralno obnovljene Evrope navzven pomeni tudi biti navznoter trden in pokončen kristjan, ki si upa javno povzdigniti svoj glas in javno delovati. Ki ima srce, povedati na jav-

nem mestu, kaj je laž, kaj je krivica, kaj je nasilje in kaj pomeni spoštovati življenje, svobodo. Delovati kot kristjan v domovini in razširjeni domovini Evropi in biti Evropejec pometakem tudi pomeni, da te vrednote širimo in zagovarjamo mi sami, ne samo doma, tudi preko sedanjih meja, v soseski, povsod drugod, tudi v Bruslju. To je lahko bistven del avto-imunskega sistema obrambe pred virusi korupcije, pohlepa, samoponiževanja in hlapčevstva. Torej pred tistimi virusi, s katerimi smo nekoč imeli opraviti že v vseh preteklih državnih tvorbah, v katerih smo živeli, od Avstroogrske do SFRJ.

Če hočemo, da bo naš kamenček Slovenije zasijal v mozaiku Evrope, moramo zadovoljivo rešiti kar nekaj problemov našega bivanja in sobivanja pri nas doma in v Evropi. Posebna pozornost naj velja predvsem tistim problemom, ki se tičejo svetosti življenja in spoštovanje družine. Ti uravnavajo naš goli obstoj, obstoj naroda in države in seveda vplivajo tudi na kvaliteto življenja. Demografski trendi so za Slovenijo uničujoči. Nasploh se Evropa stara. Rodnost Evrope je v povprečju blizu 1.4 otroka na ženo v rodnem obdobju, v Italiji ali Španiji in v ponekje v Vzhodni Evropi celo samo 1.2 oz. 1.1. Če se hoče prebivalstvo obnavljati, mora biti rodnost nekje blizu 2.2, v Sloveniji pa je pod 2.0. Število prebivalstva stalno upada, povprečna starost pa je vedno večja. Predvidevajo, da bo na primer v Španiji, kjer je rodnost zelo nizka, število prebivalstva v naslednjih 40 do 50 letih upadlo za približno 20%, od 39 milijonov na dobrih 31 milijonov. Za Rusijo in Ukrajino so te napovedi še bolj črnoglede. V Evropi znaša povprečna starost prebivalstva približno 42 let, za razliko od na primer Nigerije ali v nekaterih državah v razvoju, kjer znaša samo 15 let. Zmanjšanje prebivalstva in na glavo obrnjena piramida porazdelitve prebivalstva glede na starost prinašata nepredstavljivo težke posledice, ki jih bo morala prestatiti in ob-

Zora Koren Skerk: **Skulpturalni fragment**,
barvna jedkanica in akvatinta, 1991.

vladati že današnja mladina. Naj omenim samo nekatere najbolj akutne: manj prebivalstva pomeni manj izobraženih, manj vojakov za obrambo, manj kvalificiranih delavcev v javni upravi, zdravstvu, kulturi, znanosti, pomeni izdatno povečanje izdatkov za zdravstveno in socialno varnost, za nego. Delati in izobraževati se bo treba tudi na starost. Govore o "dosmrtnem izobraževanju" in "dosmrtni zaposlitvi". Vse skupaj pomeni usihanje moči naroda in oslabitev države. Te probleme je treba pričeti reševati pri koreninah, pri uveljavljanju spoštovanja svetosti življenja, družine, pri socialnih razbremenitvah številčnejših družin, uveljavljanju kulta družine. Če kje, so tu kristjani poklicani k javnemu delovanju. Vzgoja mladine in posredovanje vrednot ljubezni, pravičnosti, strpnosti mladim je tudi pot k okrepanju naroda in Evrope. Evropa se stara, demografsko hira in le uveljavljanje vrednot kristjana lahko pomladi Evropo. Različne migracije, legalne in ilegalne, pripadnikov drugih narodov, drugih ver, ki prihajajo predvsem iz Tretjega sveta, lahko demografski problem samo ublažijo, rešiti ga pa ne morejo. Priseljevanje prinaša še druge, nove probleme, ki izvirajo iz konflikta različnih kultur, tradicij in verovanj, zavisti in sovraštva do svobode. Ljubezen v ekumen-

sko najbolj posplošenem smislu pomeni tudi katalizator za sožitje katoličanov in drugih bratov v Kristusu z muslimani in pripadniki drugih verstev in seveda tudi ateisti. V tem smislu lahko postanejo Evropejci tudi na novo priseljeni pripadniki ne-evropskih narodov. To ne bo lahko posebno za tiste, katerih dogme in funadamentalistično tolmačenje verskih nauk in tradicija silijo v segregacijo in v konflikt z večinskim staroselskim prebivalstvom. Strpnost in spoštovanje drugače verujočih in nevernih so veziva bodoče, razširjene Evrope.

V združeni, razširjeni Evropi bomo morali tekmovati z vsemi drugimi državami. Uveljaviti se bo treba ekonomsko, politično, v kulturi, znanosti, z lastno prodornostjo. V tem konkurenčnem boju bomo potrebovali prav vse svoje kadre, ves človeški potencial. Premagati bo treba dosedanje razcepljenost, ki izvira iz ideoloških, političnih predsodkov, doktrin ali odnosa nevernih do vernih in ki preprečujejo, da bi dobri ali celo najboljši zasedali odgovorna mesta. Ne smemo dopustiti nekake "latentne segregacije". Brez desegregacije ne bomo mogli doseči "kritične mase" razumnikov, strokovnjakov vseh vrst, kulturnih delavcev, ki jih potrebujemo, če bomo hoteli uspešno tekmova-

ti s konkurenco v Evropi. Priti mora do rešnične sprave med protagonisti pretekle svetovne vojne, preteklega ideološkega spopada in seveda tudi med njihovimi potomci, torej tistimi, ki ne bi smeli biti obremenjeni s preteklostjo. Tudi tu gre za strpno delovanje, za dialog in graditev zaupanja. Če je to uspelo bivšim smrtnim sovražnikom v blokovski vojni in glavnima nosilcema hladne vojne Rusiji in ZDA, potem bi nabrž tudi mi morali posnemati ta vzgled. Tudi velike države si ne morejo privoščiti trajne delitve, trajnega spopada. Predrag je in prenevaren. Ni naključje, da so vrednote, ki jih kristjani tako cenimo, zapisane v ustanovni listini Severno-atlantske pogodbe (NATO pakt), v ustanovnih aktih EZ in da se v zavezništvu NATO odloča s soglasjem, da se upošteva glas majhnih držav in da se le-te dobro počutijo tako v EZ kot v NATO paktu. V bivšem Varšavskem paktu je odločala beseda in pokanje z bičem gospodarja v Kremlju.

Evropa brez meja postaja naša razširjena domovina in stare meje in delitve moramo pričeti brisati iz spomina. To pomeni, da bomo z našimi rojaki postali sodržavljeni in da ne bo ovir za skupno sodelovanje na številnih področjih, od gospodarstva do znanosti in kulture. Meje na Krasu, v Brdih in Karavankah so že zdaj fiktivne in kaj nam preprečuje, da ne bi kdaj obiskali kako prireditve, gledališče, razstavo ali sv. mašo tam čez pri rojaki? To je transfuzija novega upanja in novih moči za naše rojake onstran sedanjih meja.

Čezmejno sodelovanje pa je tudi priložnost, da odpravimo nezaupanje in zamere

med nami in večinskimi narodi sosedov. Tu seveda mislim na zamere, nezaupanje, sovražstvo, ki so latentno prisotna v naših srcih in v srcih sosedov, ki so zli sad zgodovine in ki gotovo ne morejo biti večne in niso tvorne. Enkrat bo treba zapreti, ne pa čisto pozabiti, žalostna poglavja iz naše skupne preteklosti. Iz bivših sovražnikov lahko poskusimo napraviti prijatelje in zaveznike. To je končno smisel združene Evrope. To bo mogoče, če bomo enotni, trdni v sebi in pokončni. Obenem pa se moramo zavedati, da če te univerzalne vrednote, na katerih stoji današnja in bo na njih slonela tudi bodoča Evropa, preidejo, da se lahko potem ponovno vzpostavijo prejšnje delitve, stara sovražstva, želje po nadvladi. Ideje zla po zavojevanju, po nadvladi in superiornosti umirajo namreč počasi in hitro se jih da razplamteti. Dvojno članstvo v zavezništvu NATO in s tem tudi transatlantsko partnerstvo in članstvo v EZ so varovalka, da se čas ne bo zavrtel nazaj. Blagostanje današnje Evrope in nepretrgan mir v obdobju skoraj 60 let, kar je za Evropo nepojmljivo dolgo, so le neka zgodovinska izkušnja, ki daje upati, da bo tako tudi v prihodnje.

Spoštovanje in osvajanje osnovnih krščanskih vrednot lahko pomeni novo evropeizacijo stare in nove Evrope. To pomeni, da se utrjuje temelj mozaika, da se meje med dragocenimi kamenčki mozaika, ki predstavljajo narode Evrope brišejo in da vsak kamenček prispeva k novemu siju skupnega mozaika, ki se imenuje Evropa. To pa je tudi novo upanje za nas Slovence in državo Slovenijo.